ఎండమావి

''రోజా యింత అవుతోంది ఆఫీసునించి వచ్చేసరికి ? ఎంత పనివుంటే మాత్రం, ఇంటి దగ్గిర నీ కోసం ఎదురుచూసే ఓ తల్లి, చెల్లెలు వున్నారని గుర్తుంచుకోనక్కర్లేదా ?'' సరస్వతి కొడుకుని మందలిస్తూ, అతను విడిచిన చొక్కాని అందుకుని గదిలో ఓ మూలగా వున్న క్లాత్ స్టాండ్‌కి తగిలించింది

''అబ్బ ! రోజూ వుండేదే కదా యిది !'' అన్నాడు రాజు, విసుగుని దాస్తూ

''నువ్వు యింటికి పెందరాడ వచ్చేవరకు, రోజూ యిలా అడుగుతూనే వుంటా'' అంది సరస్వతి, మళ్ళీ మందలింపుగా

''ఆఫీస్‌లోనే ఏడు, ఎనిమిది అవుతుంటుంది తర్వాత స్నేహితులతో అలా హోటల్‌కి వెళ్ళి, ఓ కాఫీతాగి, యింత దూరం వచ్చేసరికి ఈ టైమ్ అవుతుంది నువ్వలా అడిగినప్పుడల్లా నేనిలా చెప్తూనేవున్నాను నువ్వు మళ్ళీ అదేపాట పాడతావు!''

''సరే నీతో నాకెందుక్కాని త్వరగా కాళ్ళు కడుక్కురా, భోజనం చేద్దువుగాని,'' అంటూ వంట గదిలోకి నడిచింది సరస్వతి

ప్రక్క గదిలోకి వెళ్ళి నిద్రపోతున్న చెల్లెలి వంక ఓ క్షణం చూసి, బాత్‌రూమ్‌లోకి నడిచాడు రాజు

* * *

రాజు భోజనం ముగించి, ఆ రోజు న్యూస్ పేపర్ తీసికొని గదిలోకి నడిచాడు అతడు తిన్న కంచంతీసి, వంటగదిని శుభ్రంచేసి వరండాలో కొచ్చింది సరస్వతి

ఓ వంటగది, దానికి ముందు ఒక చిన్నహోలు, దాని ప్రక్కన హోలుకంటె కొంచెం పెద్దగది, ముందు చిన్నవరండా వుంటే అది ఆ యిల్లవుతుంది హైదరాబాద్‌కి పది కిలోమీటర్ల దూరంలో పట్నం వాసనగల ఓ పల్లెకాని పల్లె అది అక్కడ ఆ యింటి అద్దె వందరూపాయలు అద్దె తక్కువగా యిస్తూ నగరానికి కొంచెం దూరంగా, ప్రశాంతం వుండాలనుకునేవాళ్ళు, కొంచెం తక్కువలో స్థల దొరగ్గా స్వంతంగా యిల్లు కట్టుకున్న వుద్యోగస్థు వీళ్ళందరిమీద బ్రతికే కొందరు వ్యాపారస్తు వుంటారా చుట్టుప్రక్కల

కష్టపడి సరస్వతి రాజుకి చెప్పించిన చదువు అతను కష్టపడి తెచ్చుకున్న ఫస్ట్‌క్లాస్ డిగ్రీ ఐదు సంవత్సరాల క్రిందట ఓ ప్రభుత్వోద్యో దొరికింది రాజుకి అప్పట్నించి నగరశివార్లలో వుంటున్నారు అదే యింట్లో ఉద్యోగం దొరిక మూడేళ్ళకి ఒక మోపెడ్ కొనుక్కున్నాడు రా దానిమీదే రోజూ రానుపోను యిరవై కిలోమీట ప్రయాణం చేస్తుంటాడు చెల్లెలు హేమ ఇం దగ్గిర్లోవున్న హైస్కూల్లో పదో తరగతి చద తోంది మరో ఏడెనిమిది నెలల్లో కాలేజీలో చే తుంది

నిద్రలో ప్రశాంతంగా, అమాయకంగా క స్తున్న హేమ ముఖంవైపు చూస్తూ ఏదో ఆ చనల్లోకి వెళ్ళిపోయాడు రాజు

'అమ్మ నెత్తురు పంచుకుపుట్టిన తామిద్ద ఆమె కార్చిన చెమటమీద ఆధారపడి యింతవ ఎదిగారు హేమ కాలేజీలోను, ఆపైన యు వర్శిటీలోను పై చదువులు చదవాలి చద చెప్పించగలడు తను పెళ్ళికి యింకా ఏడెనిమిదే పడుతుంది అప్పటికి తన ఆర్జనతో హే ఘనంగా పెళ్ళి చేయగలడు కట్నం ఎంతైనా హేమకి తగిన వరుడ్ని తేగలడు కాని కట్నంయి వరుడ్ని కొనుక్కురావడానికి అమ్మ కుంటుందా ?

సాలోచనగా రూఫ్ వంక చూసాడు రాజు ప్రశ్నకి జవాబు తెలుసతనికి కాని సందర్భం వరకు వేచిచూడాలి, అనుకున్నాడు

నిజమే కట్నంతో అల్లుడ్ని కొనుక్కోవ సరస్వతి ఒప్పుకోక పోవచ్చు ఆమెది ఒక వి మైన మనస్తత్వం

* * *

సరస్వతికి పంధొమ్మిదేళ్ళ వయస్సులో యింది అప్పటికి ఎస్ ఎస్ ఎల్ సి ప్యా యింట్లో వూరికే కూర్చోకుండా హిందీ పరీ కట్టి, పాసయింది కుట్టుమిషన్ మీద రో గంట కాలక్షేపం చేసేది న్యూస్ పేపర్ చదువు లోకంలో 'నిన్న' జరిగిందేమిటో తెలుసుకునేది తోను ఎక్కువగా మాట్లాడకుండా, ముభా వుండే సరస్వతిని చూసి తండ్రి భయపడు వాడు ఓ గవర్నమెంట్ ఉద్యోగిని చూసి చేసి, తన బరువు తీరిందని సంతృప్తి పడ్డాడు

పెళ్ళయ్యాక కొద్దికాలం సరదాగా గ యింది సరస్వతికి జీవితంలో పెళ్ళి ఒక మార్పు ఐతే, ఆ మార్పు కొద్దికాలం మామూలై పోయింది మళ్ళీ పెళ్ళికి ముందు కున్న హాబీలను పున ప్రారంభించింది ప్రైవేటుగా పి యు సి పరీక్షకు కూర్చుని, సెకండ్ క్లా సాసైంది, ఇంతలో ఓ కొడుకు పుట్టాడు ప్రమోషన్ మీద తాహసీల్దార్ అయ్యాడు పెరిగింది సౌఖ్యాలు పెరిగాయి

సరస్వతికి మొదట్నించీ సమాజంలో హోదా అర్ధం లేనిదిగా కన్పడుతుండేది అవసరానికి మించిన సౌఖ్యాలంటే చికాకు కలిగేది సాదాగా గడిచిపోయే జీవితం ఆమె కోరుకునేది కాని భర్త పదవికి మించి హోదా వెలగబెడ్తుండేవాడు ఎన్నోరకాల విలాసాలకు అలవాటు పడ్డాడు

విసిగిపోయిన సరస్వతి ఒకరోజు భర్తని నిల దీసింది

"మీకొచ్చే జీతంతోనేనా యింత హోద వెలగ బెడుతున్నాం మనం? ఇన్నిరకాల సామాన్లు కొని తెస్తున్నారు! రోజూ అంత ఖరీదైన ఫారిన్ డ్రింక్స్ తాగి వస్తుంటారు! ఎక్కడదండీ మనకింత డబ్బు? "

ఆ మాటలువిన్న ఆమెభర్త తెల్లబోయాడు ఆ మాటలే ఆతని క్రింద పనిచేస్తున్న ఏ ఉద్యోగో అని వుంటే, అతడ్ని పదహారు జిల్లాల అవతలకి ట్రాన్స్ఫర్ చేయించి వుండేవాడు అంత కోపం వచ్చిందా సమయంలో కోపం, ఆశ్చర్యం, అపనమ్మకం కలిగాయి

సరస్వతితో, "యివన్నీ నా జీతంలోనే వస్తున్నాయా, ఎలా వస్తున్నాయి — యివన్నీ నీకెందుకే? నా పదవికి తగ్గ హోదా నాకవసరం ఆ హోదాని నిలబెట్టు కోడానికి ఏదైనా చేస్తాను ఏదో ఒకటి చేస్తాను అదంతా నీ కెందుకు? ఏ భార్యయినా భర్తని ఏదో ఒకటి కొనిపెట్టండని పీక్కుతింటుంది కాని, యిలాంటి పిచ్చి ప్రశ్నలు వేయదు అనవసర మైన ఆలోచనలు కట్టిపెట్టి సంతోషంగా వుండడం నేర్చుకో నువ్వలా ఎప్పుడూ ముభావంగా వుండడం నా కిష్టం లేదు," అంటూ చకచక బయటికి వెళ్ళిపోయాడు

భర్త అన్న మాటలు పదే పదే గుర్తుకొచ్చాయి సరస్వతికి హోదా నిలబెట్టుకోడానికి ఏదైనా చేస్తా నన్నమాట! అంటే అవినీతికి, లంచగొండి తనానికి దిగజారుతారన్నమాట! అలా దిగజారగా సంపాదించిన డబ్బుతో హోదాని కొనుక్కుంటారన్నమాట అస హ్యంతో ఒళ్ళు గగుర్పొడిచింది సరస్వతికి

ఆ తర్వాత ఆ నోట, యీ నోట వినగా తెలిసింది సరస్వతికి— భర్తకి అన్ని విలాసాలకు తోడు పరస్త్రీ వ్యామోహం కూడా వుందని ఆ విషయం తెలిసాక భర్త పట్ల మరింత ఏహ్యభావం చోటు చేసుకుంది మళ్ళీ పుట్టింటికి వెళ్ళినప్పుడు ఆరునెలలు వుండిపోయిందక్కడే భర్త దగ్గరకి వెళ్ళాలనిపించేది కాదు కాని అంతకు మించి మరో మార్గం కన్పడలేదు తన పిల్లల్ని నిజాయితీపరులుగా తీర్చిదిద్ది, జీవితం అంటే సరైన అవగాహన కల్గించాలని నిర్ణయించుకుంది

అలా మరికొన్ని సంవత్సరాలు గడిచాయి భర్త ప్రవర్తనలో మార్పులేదు ఉన్నా, అది ఆమెకి నచ్చిన మార్పు కాదు తనలో భర్తంటే విముఖత మాత్రం పెరిగిపోయింది దాన్ని బయటికి కనబర్చకుండా ఏదో ఒక వ్యాపకం పెట్టుకునేది

ఒక రోజు అనుకోకుండా సరస్వతికో నిజం తెలిసింది భర్త, పెళ్ళిచేసుకున్న తనని కాకుండా, పెళ్ళిచేసుకోకుండా యింకో స్త్రీని తన స్థానంలో మరో చోట వుంచుకున్నాడని ఆ వార్త తెలిసాక

ఎండమూరి

సరస్వతి కోపంతో మండిపోయింది భర్త తనని అవమానించినట్లు భావించింది మర్నాడే భర్తని నిలదీసి అడిగింది

సరస్వతి ప్రశ్నకి ఏం సమాధానం చెప్పాలో అర్థం కాలేదతనికి మౌనంగా వూరుకున్నాడు మళ్ళీ మళ్ళీ రెట్టించి అడిగింది బలహీనంగా 'ఊ' అన్నాడు కారణం ఏమిటని అడిగింది 'అది తన యిష్టం' అన్నాడు

"నాకు మీరంటే అసహ్యం !" అంది సరస్వతి

"ఐతే ఏం చేస్తావ్ ?" మొండిగా అన్నాడు

"వెళ్ళిపోతాను —"

"ఎక్కడికి ?"

"ఇక్కడికి దూరంగా "

"వెళ్ళి ఏంచేస్తావ్ ? అడుక్కుతింటావా ?"

"అంత ఖర్మ పట్టలేదు నాకు నా కాళ్ళమీద నిలబడి, నా పిల్లల్ని పెంచుకుంటాను వాళ్ళని నిజాయితీపరులుగా పెంచి చదువు చెప్పిస్తాను జీవితం అంటే ఏమిటో నేర్పుతాను "

"పిచ్చికాని పట్టిందా ?"

"ఏమన్నా అనుకోండి " సరస్వతి మాటలు ఆమె భర్తలో కలవరం కల్గించినా, రెండు రోజుల్లో వాటి గురించి మర్చిపోయాడు కాని సరస్వతి తన ప్రయత్నాలు ప్రారంభించింది తన స్నేహితురాలి ద్వారా హైదరాబాద్లో ఓ యిల్లు అద్దెకు తీసుకుని, భర్తకి చెప్పకుండా పిల్లలతో హైదరాబాద్ చేరుకుంది

ఆ చిన్న యింట్లో ఓ కుట్టుమిషన్తో తన స్వంత జీవితం ప్రారంభించింది ఆ మార్పుకి తట్టుకోలేని పిల్లల్ని ఓర్పుతో ఓదార్చింది క్రమంగా గతం మాసిపోగా ప్రస్తుతానికి అలవాటు పడిపోయారు పిల్లలిద్దరూ

చుట్టుప్రక్కల వున్న పిల్లలకి ట్యూషన్స్ చెప్పడంలో మంచి పేరు తెచ్చుకుంది సరస్వతి పదో తరగతి వరకు అన్ని సబ్జెక్ట్సులోను, హిందీలో భాషాప్రవీణ వరకు ట్యూషన్స్ చెప్పేది నలుగురితో ప్రారంభమైన ఆమె పాఠశాల నాలుగు బాచ్లలో నలభైమంది వరకు పెరిగింది తను, యిద్దరు పిల్లలు సుఖంగా జీవించడానికి సరిపడ డబ్బు సంపాదించేది

సరస్వతి ఆశయాల కనుగుణంగా పెరిగారు పిల్లలిద్దరూ రాజు చదువులో చురుగ్గా వుండేవాడు గ్రాడ్యుయేషన్ అయ్యాక యూనివర్సిటీలో చేరమంది సరస్వతి రాజు అందుకు ఒప్పుకోలేదు ఉద్యోగ ప్రయత్నాలు ప్రారంభించాడు ఒక సంవత్సరం కాకుండానే ఓ ప్రభుత్వోద్యోగం సంపా దించాడు మొదటి నెల జీతం తెచ్చి తల్లిని కుట్టుపని మానేయమన్నాడు మరో రెండు నెలల తర్వాత ట్యూషన్స్ మానేయమని బలవంతం చేసాడు ఇన్ని సంవత్సరాలుగా పిల్లల్ని పెంచడంలో, చదివించ డంలో పడ్డ శ్రమకి యికముందు విశ్రాంతి అవసర మని గట్టిగా వాదించాడు కొడుకు మాటలు సమంజసంగా తోచాయి సరస్వతికి ఇద్దరు ముగ్గురు అమ్మాయిలకి హిందీ పరీక్షలకి తర్ఫీదు మాత్రం యిస్తుండేది అదీ కేవలం తన కాలక్షేపం కోసమే

*   *   *

"అమ్మా ! రాజశేఖర్గారున్నారా ?"

ఎవరో ముసలాయన ఆయనకి తోడుగా ప్రక్కన ఓ పదేళ్ళ కుర్రాడు వాళ్ళని లోపలికి రమ్మని, కూర్చోమంది సరస్వతి

"రాజు యింకా యింటికి రాలేదండీ ! వచ్చేసరికి పొద్దుపోతుందికూడ "

ఆయన ఎందుకొచ్చిందీ అర్థంకాలేదు సరస్వతికి నగరానికి చాలా దూరంగా వుండడంవల్ల సాధారణంగా రాజు కోసం ఎవరూ యింటికి రారు బహుశ ఆయనకి పెళ్ళీడుకొచ్చిన ఒక కూతురు వుండి వుంటుంది రాజుని చూసి పోదామని వచ్చి వుంటా రనుకొంది

"ఎక్కడ్నించి వస్తున్నారు ?" అడిగింది సరస్వతి

"హైదరాబాదేనమ్మా మాదీ నా పేరు గోపాలరావు రెండేళ్ళ క్రిందటే రిటైరయ్యాను కాళ్ళరిగేలా తిరిగినా యింతవరకు పెన్షన్ మంజూరు కాలేదు కాగితాలన్నీ చివరికి మీ అబ్బాయి దగ్గర కొచ్చాయని తెలిసింది " అని కొంచెంసేపాగి, "వచ్చికూడ నెలదాటిందట ఆయన దగ్గర పన్చేస్తున్న గుమాస్తా, ఒక వెయ్యిరూపాయలు లంచం యిస్తే పని అయిపోతుందన్నాడు నేనా పేదవాడ్ని ఆ పెన్షన్ డబ్బులొస్తే తప్ప యిక నా సంసారాన్ని నడపలేను నా కష్టాలన్నీ మీ అబ్బాయి

రాజ్ బాబు అస్తమయం

రెండు దశాబ్దాలపాటు ఆంధ్ర ప్రేక్షక లోకాన్ని తన నవ్వుల జల్లులతో ముంచెత్తిన ప్రముఖ హాస్యనటుడు శ్రీ పుణ్యమూర్తుల రాజబాబు ఫిబ్రవరి 14వ తేదీ రాత్రి గం 8–30 లకి హైదరాబాదులోని సెయింట్ థెరెసా ఆస్పత్రిలో గొంతు కేన్సర్తో కన్నుమూశారు. ఆయన వయస్సు 47 సంవత్సరాలు, దాదాపు 550 చిత్రాలలో నటించారు. శ్రీ రాజ్బాబు ఎన్నో దానాలు చేశారు. నిర్మాతగా ఆయన 'ఎవరికి వారే యమునాతీరే, మనిషి రోడ్డున పడ్డాడు' వంటి ప్రబోధాత్మక చిత్రాలని నిర్మించారు. ఆయనకి భార్య, ఇద్దరు కుమారులు ఉన్నారు.

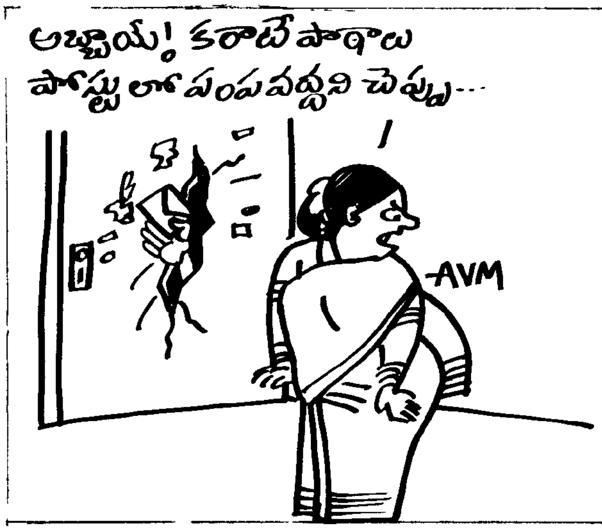

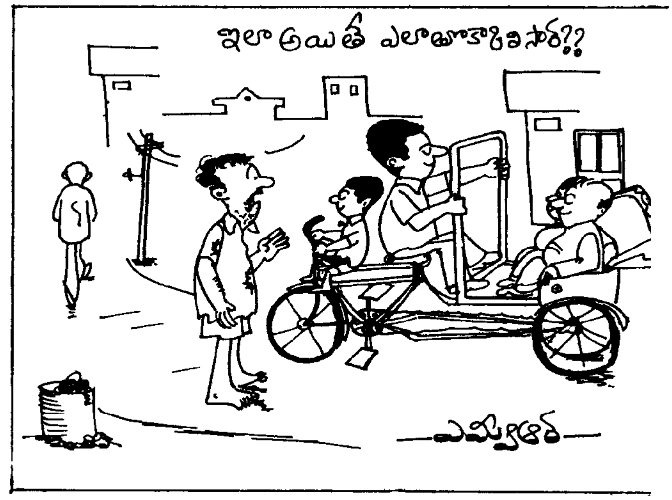

గారికి చెప్పుకుని ఆయన సహాయాన్ని కోరుదామని వచ్చాను ''

ఆశ్చర్యపడింది సరస్వతి రిటైరయ్యాక రెండేళ్ళవరకు పెన్షన్ రాలేదా ? రాజ దగ్గిరకి ఆ పేపర్లు వచ్చి నెలరోజులయిందా ? రాజ దగ్గిర పని చేసే గుమాస్తా వెయ్యి రూపాయలు లంచంగా అడిగాడా ? రాజు ఆ పేపర్లని నెలరోజులపాటు తన దగ్గిరే ఎందుకుంచుకున్నట్లు ?

''మీ అబ్బాయి నాకేమైనా సహాయం చెయ్య గలడా ? మిమ్మల్ని చూస్తుంటే – మీరు చెప్తే మీ అబ్బాయి మీ మాట కాదనరనిపిస్తోంది దయచేసి నాకీ మాత్రం సహాయం చేసిపెట్టమ్మా, మీకు జన్మంతా ఋణపడి వుంటాను'' అన్నాడాయన గద్గదంగా ఆ గోపాలరావు

సరస్వతి హృదయం చలించిపోయింది ఇటు వంటి పేదవాళ్ళకి సహాయపడడం కంటె యింకా ఏం కావాలి ? వెంటనే లోపలికి వెళ్ళి ఓ కాగితం తెచ్చి వివరాలు రాసివ్వమంది ఆయనతో అది చూసి ఎంతో సంతోషంతో ఆమెవైపు కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా చూసాడు

రాజు అలాంటి పేపర్లని అంతకాలం తన దగ్గిర పెండింగ్ వుంచడం ఏ మాత్రం నచ్చలేదు సరస్వతికి బహుశ వాడి దగ్గిరకొచ్చే పేపర్లన్నీ అలాంటివేకావచ్చు రోజూ ఆఫీస్‌లో ఎంతసేపు కూర్చున్నా యింకా ఎంతో పని మిగిలిపోతూ వుండి వుండచ్చు కాని అలాంటి పేపర్లను అంతకాలం పెండింగ్‌లో వుంచడంవల్ల కిందవాళ్ళు దాన్ని అలుసుగా తీసుకుని లంచాలకాశిస్తుంటారు ఇంటికి రాగానే రాజుని ఝాడించేయాలనుకుంది సరస్వతి

ఆ గోపాలరావుకి రాజు తప్పకుండా సహాయం చేస్తాడని, ఆయన యిక చింతపడాల్సిన అవసరం లేదని గట్టిగా చెప్పి ఆయన్ని పంపేసింది

ఆ రాత్రి పదకొండు గంటలకి యింటికొచ్చిన కొడుకుని భోజనం దగ్గిర కదలేసింది సరస్వతి ఓ ముసలాయన తన యింటి అడ్రస్ తెలుసుకుని ఇంత దూరం వచ్చి తల్లికి చెప్పాడనేసరికి రాజుకి చాలా ఆశ్చర్యం వేసింది తల్లి వేసిన యక్ష ప్రశ్నలకి వూపిరాడలేదు కొంతసేపు తర్వాత అన్నాడు నెమ్మదిగా, ''గవర్నమెంట్‌లో పేపర్లు పెండింగ్ వుండడం సహజమేనమ్మా ఆయన అన్నట్లు, నువ్వనుకుంటున్నట్లు అవినీతి, లంచగొండితనం కూడ చాలా సహజమైపోయాయి అందువల్లనే నేను ఏ పేపర్లూ ఎక్కువ రోజులు పెండింగ్ వుంచను ఆయన పేపర్లు నా దగ్గిర వుండి వుండవు ఐనా ఆయన దగ్గర్నుంచి వివరాలు తీసుకున్నావు కాబట్టి, అవి ఎక్కడ వున్నాయో వెతికి పట్టుకుని సహాయం చేస్తాను ''

''చెయ్యరా ! రెండేళ్ళు ఏ ఆదాయం లేకుండా కుటుంబాన్ని పోషించడమంటే యీ రోజుల్లో సామాన్యమైన విషయం కాదు ఆయన ఎంతకాలం ఎదురుచూసి, చూసి, చివరికి మనింటికొచ్చి ప్రాధేయ పడ్డాడు ! '' అని కొంతసేపాగి, ''మీ నాన్న దగ్గరే వుండివుంటే నీకు కష్టాలంటే ఏమిటో తెలిసేవి కావు కాని నా మూలంగా నీకు వాటిని తెలుసుకునే అవకాశం దొరికింది అందువల్ల పేదవాళ్ళ పట్ల కొంత సానుభూతి చూపిస్తూ వుండు మిగతా పని ఎంతవున్నా, వాళ్ళకి సంబంధించిన పనులు మాత్రం వెంటనే చేస్తూ వుండు !'' అంది సరస్వతి

రెండు రోజుల తర్వాత గోపాలరావుగారికి పెన్షను మంజూరు చేస్తూ, యిచ్చిన వుత్తర్వు కాపీని తల్లికి చూపించాడు రాజు ఆమె ఎంతో గర్వంగా చూసింది కొడుకు కళ్ళలోకి ''కీపిట్ అప్!'' అంది తల్లి భుజాలమీద చేతులు వేసి ఆమె కళ్ళల్లోకి చూసాడు రాజు ఆ చూపులకి అర్థం ఏమిటో తెలియ లేదు సరస్వతికి

ఆ మర్నాడు గోపాలరావుగారు, యింటికొచ్చి, సరస్వతికి కృతజ్ఞతలు తెలిపాడు ఆమె సంతోషానికి అవధుల్లేవు ఐతే అది ఎప్పుడూ అవ్యక్తంగానే మిగిలి పోతుంది తన కొడుకు యింకా ఎదిగి గొప్పవాడు కావాలని ఆమె ఆకాంక్ష గొప్పకి ఆమె నిర్వచనం మనిషిగా జీవితానికి పరిపూర్ణత సాధించడమే

చిన్నతనం నించి పిల్లలచేత సరస్వతి చదివించిన పుస్తకాలన్నీ అలా మనిషిగా బ్రతికి, మనిషిగా ఎదిగిన గొప్పవాళ్ళ జీవిత చరిత్రలే ఆమె లైబ్రరీ నిండా అలాంటి పుస్తకాలే అవి చిన్నతనంలో పిల్లలకు బ్రతుకు బాట వేస్తాయని ఆమె నమ్మకం జీవితం పట్ల సరైన అవగాహన కల్గించి, ఆత్మ విశ్వాసాన్ని పెంపొందిస్తాయని ఆమె విశ్వాసం పిల్ల లిద్దరూ ఆమె ఆశలకి ప్రతిరూపాలుగా పెరిగారు తరచు ఆ మాట గుర్తు చేసుకుని సంతృప్తి చెందు తుంటుంది సరస్వతి

* * *

సాయంకాలం నీరెండలో యింటి ముందున్న కొద్ది జాగాలో కుర్చీ వేసుకూర్చుంది సరస్వతి వీధిలో అటూ, ఇటూ పోయే జనాన్ని చూస్తూ అక్కడ వాహనాల విపరీత ధ్వనులుండవు ఫ్యాక్టరీ పొగ గొట్టాలు కన్పడవు అరుచుకుంటూ గుంపులు గుంపుగా పోయే వందలాది — వేలాది — జనాలు కనపడరు నగరానికుండాల్సిన లక్షణాలు లేకుండా ఓ పెద్ద నగరంలో భాగంగా వున్న ఆ ప్రదేశం అంటే సరస్వతి కెంతో యిష్టం కుర్చీలోంచి లేచి, వీధి వాకిలి దగ్గరకొచ్చి నిలబడింది హేమ క్లాస్‌మేట్ యింటికని వెళ్ళింది, ఇంకా రాలేదు

ఇంతలో ఓ అమ్మాయి సరస్వతిని చూసి అడిగింది, ''యిక్కడ రాజశేఖర్ అని '' ఆమె పూర్తి చేసేలోపు అందుకుంది సరస్వతి, ''యీ యింట్లోనే వుంటాడు, మా అబ్బాయే ! లోపలికి రండి '' అంది ఇద్దరూ వరండాలోకి నడిచారు ఆ అమ్మాయికి కుర్చీ చూపించి కూర్చో మంది సరస్వతి

''మీరు, రాజు ఒకే ఆఫీస్‌లో పనిచేస్తారా ?''

''ఔనండి ప్రక్క ప్రక్క సెక్షన్స్‌లోనే నా పేరు సుందరి '' అంది ఆ అమ్మాయి

సరస్వతి లోపలికి వెళ్ళి కాఫీ చేసి పట్టుకొచ్చింది ఒక గ్లాసు సుందరికి యిచ్చి, తనొకటి తీసుకుని ఎదురుగా వున్న కుర్చీలో కూర్చుంది

''ఊరికి దూరంగా వుండడంవల్ల సాధారణంగా వాడి తోటి వుద్యోగులు కాని, ఫ్రండ్స్ కాని యింత దూరం రారు మీరు వచ్చేసరికి నాకెంతో సంతోషంగా వుంది ఈ రోజు మీరు ఆఫీస్‌కి వెళ్ళలేదా ?''

''వెళ్ళానండి మధ్యాహ్నం కొంచెం తల నొప్పిగా వుంటే పర్మిషన్ తీసుకుని యింటి కెళ్ళిపోయాను అది కాస్తా ఓ గంటలో తగ్గిపోయింది సరదాగా మిమ్మల్ని చూసినట్లుం టుందని యిలా వచ్చాను '' అంది

''అంటే వాడు యింటికి యింత త్వరగా రాడని మీకు తెలుసన్నమాట ?'' అంది సరస్వతి నవ్వుతూ

"మగవాళ్ళు కదా. ఇంటికి త్వరగా వచ్చి ఏంచేస్తారు ? . అందులో బ్రహ్మచారి కూడ !" అంది సుందరి తనుకూడ నవ్వుతూ.

"మీకు పెళ్ళయిందా ?" ఆసక్తిగా అడిగింది సరస్వతి

తల అడ్డంగా వూపిందా అమ్మాయి

"అప్పుడే చేసుకోదల్చుకోలేదా ?"

"అదేం లేదు " ఆగింది సుందరి, సరస్వతి కళ్ళలోకి సందేహంగా చూస్తూ ఏమిటన్నట్లు చూసింది సరస్వతి

"నిజం చెప్పాలంటే రాజా, నేను పెళ్ళి చేసుకోవాలనుకుంటున్నాం మీకు చెప్పాడో, లేదో కాని. ."

"నాకు చెప్పలేదు. వెధవ – వాడే మిమ్మల్ని రాయబారం పంపివుంటాడు –" సరస్వతికి ఆ వార్త ఎంతో సంతోషం కల్గించింది. రాజుకి ఓ వ్యక్తిత్వం వచ్చిందన్న మాట !

"అదేం లేదులెండి నేనేవచ్చాను . జస్ట్ మిమ్మల్ని చూడాలని ." కొంతసేపాగి, నెమ్మదిగా అంది సుందరి, "మా యిద్దరి కులాలువేరు మా పెద్దవాళ్ళు ఒప్పుకుంటారో, లేదో తెలియదు నేను యింతవరకు తెలుసుకోలేదు కూడా మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?"

సరస్వతికి సుందరి బాగా నచ్చింది మనిషి అందంగా వుండడమే కాక, ఎంతో ఆత్మవిశ్వాసం, ధైర్యం కలదిగా కన్పించింది.

"నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు మీ పెద్దవాళ్ళని ఒప్పించడానికి ప్రయత్నం చేద్దాం వాళ్ళు ఒప్పుకోక పోయినా ఫర్వాలేదు మీ యిద్దరూ పెళ్ళి చేసుకుని యిక్కడే వుండచ్చు ." గంభీరంగా అంది సరస్వతి

కొద్దిక్షణాలు సుందరి ఏమీ మాట్లాడలేదు ఆలోచిస్తూ కూర్చుంది తర్వాత, "రాజుకి ఒక చెల్లెలుంది కదా! చెల్లెలి పెళ్ళఅయ్యాకే మన పెళ్ళి, అన్నాడు అదికూడ నిజమే అనుకోండి అనుకున్న దానికోసం ఎదురు చూడ్డంలో ఎంతో థ్రిల్ వుంటుంది కదా!" మాటల్ని జాగ్రత్తగా పేరుస్తూ అన్నది సుందరి

"దానిపెళ్ళి మీకేమీ అడ్డంకాదు అదియింకా చిన్నపిల్ల పైచదువులు చదువుకుంటుంది కూడ ఇంకా ఏడెనిమిదేళ్ళు పట్టినా పడుతుంది అప్పటికీ సమాజం మారకపోతుందా యివ్వాళ మీలాంటి యువతీ యువకులు ముందుకువచ్చి యీ అర్థంలేని సాంప్రదాయాలకు ఎదురు నిలిస్తే? "

సరస్వతి మాటలు సుందరికి ఆశ్చర్యం కల్గించాయి అలాంటి స్త్రీకి కోడలు కావడంకంటె తనకు అదృష్టం ఏముంటుంది? అనుకుంది కాని రాజు మనస్తత్వం వేరు

ఇంతలో హేమ యింటికి వచ్చింది సుందరి, హేమ కొంతసేపు మాట్లాడుకున్నారు వాళ్ళిద్దరి దగ్గిర శలవుతీసుకుని బయల్దేరింది సుందరి ఆమె అర్థం కానిదొక్కటే రాజుకి, అతని తల్లికి చాలా భేదం వున్నది

రాజు స్వంత విషయాలన్నీ తనదగ్గిర గోప్యంగా వుంచుతున్నాడా, అని అనుమానం కల్గింది సరస్వతికి. కాని ఆ అనుమానం ఎక్కువసేపు నిలబడలేదు 'పిల్లలు తమ ప్రేమ వ్యవహారాల గురించి అంతతేలిగ్గా, తొందరగా తల్లి తండ్రులకి చెప్పరు. రాజు సిగ్గుపడి తనకావిషయం చెప్పివుండకపోవచ్చు లేదా తను ఒప్పుకోమోననే సందేహం కావచ్చు '

ఎండమావి

రాజు రాగానే సరదాగా కొద్దిసేపు ఏడిపించాలని, ఎదురుచూస్తూ కూర్చుంది హేమ రాజుతో మాట్లాడి పెళ్ళి వెంటనే నిశ్చయం చేయించాలని నిర్ణయించుకుంది సరస్వతి

కాని ఆరోజు రాత్రి రాజు యింటికి రాలేదు.

* * *

తెల్లవారాక కూడ రాజు ఇంటికి రాలేదు ఈ ఉద్యోగాలమీద కోపం వచ్చింది సరస్వతికి అంత ముఖ్యమైన విషయం మాట్లాడాలని రాత్రి కళ్ళు కాయలు కాచేలా ఎదురుచూస్తే రాజు రాకపోవడం— ఆమెకి నిరుత్సాహం కల్గించింది హేమ మామూలుగా స్కూల్ కి వెళ్ళిపోయింది

మధ్యాహ్నం భోజనంచేసి పడుకున్న సరస్వతికి ఎవరో తలుపు తడుతుంటే మెలకువ వచ్చింది లేచి వెళ్ళి తలుపు తీసేలోపు తలుపు పగిలేలా కొడుతున్నారు అవతలివాళ్ళు

నిన్న - నేడు - రేపు

గత జ్ఞాపకాలను నెమరువేస్తూ
వృద్ధులు నిన్నలో బ్రతుకుతారు
పరిభ్రమించిన పరిస్థితుల నధిగమిస్తూ
మధ్య వయస్కులు నేడులో మనగల్గుతారు
భావి గూర్చి తలపోస్తూ
యువత రేపులో జీవిస్తుంది

— కావూరి సదాశివరావు

తలుపు తెరిచి చూసిన సరస్వతి ఒక్కక్షణం మ్రాన్పడిపోయింది ఎదురుగా ఓ పోలీస్ ఇన్స్పెక్టర్, మరో కానిస్టేబుల్, యింకెవరో యిద్దరు, మామూలు దుస్తుల్లో

"ఎవరు కావాలి ?"

"రాజశేఖర్ వుండే యిల్లు యిదే కదా ?"

"అవును వాడికేమన్నా అయిందా ?"

"అది తర్వాత చెప్తాం మీరు అతనికేమౌతారు ?"

"రాజు తల్లిని నేను "

"మమ్మల్ని లోపలికి రానీయండి "

"సారీ ! దయచేసి లోపలికి రండి !"

అంటూ హడావిడిగా అక్కడ మడిచిపెట్టిన కుర్చీలను వంగి వేయబోయింది.

"అవేమీ వద్దులెండి మేము మీ యిల్లు సోదా చేయడానికొచ్చాం" అన్నాడు ఇన్స్పెక్టర్

"దేనికి ?" గట్టిగా అరిచినట్లు అన్నది సరస్వతి

"కంగారుపడకండి అవినీతి ఆరోపణలమీద మీ అబ్బాయి నిన్న అరెస్ట్ అయ్యాడు మరికొన్ని ఆధారాల కోసం మీ యిల్లు సోదా చేయాల్సివుంది '

నోట మాట రాలేదు సరస్వతికి ఒక్కక్షణం మతిపోయినట్లన్పించింది సమాధానం వెతుక్కునే ప్రశ్నలు ఎన్నో ఒకటి వెంట ఒకటి ఆమె మనస్సుని తొలిచేసాయి 'రాజు అవినీతి ఆరోపణలమీద అరెస్ట్ కావడమేమిటి ?' అదేదో పెద్ద కుట్రలా తోచింది ఆమెకి నిజాయితీపరులకి చట్టంవేసే వురిశిక్షలా అన్పించింది

పోలీసులు యిల్లంతా సోదా చేసారు వాళ్ళకి విలువైన సామానేదీ కన్పడలేదు—ఓ ఫ్యాన్, పాతబడ్డ రేడియో, కొద్దిపాటి ఫర్నిచర్ తప్ప చివరికి అలమరలో ఓ బ్యాంక్ పాస్బుక్ కన్పడింది అది హేమ పేరున వుంది దాదాపు ఐదు సంవత్సరాలుగా నెలకి వందరూపాయల చొప్పున జమ అవుతున్నది ఆ పాస్బుక్ తీసుకుని ఇన్స్పెక్టర్ జేబులో పెట్టుకున్నాడు

వాళ్ళంతా సోదా పూర్తయాక వరండాలో కొచ్చారు సరస్వతి అలాగే నిలబడి వుంది ఆమె వైపు చూసి ఇన్స్పెక్టర్, "యీ బాంక్ పాస్బుక్ తీసికెళ్తున్నాం దీని అవసరం తీరాక మీకు తిరిగి పంపేస్తాం కంగారు పడాల్సిందేమీ లేదు —" అన్నాడు

గొంతు పెగల్చుకుని అంది సరస్వతి "రాజు మీద వచ్చిన ఆరోపణలేమిటి ? జైల్లో వున్నాడా ? విడుదల చేసారా ?" క్లుప్తంగా వున్నాయి ప్రశ్నలు

"అతని మీద చాలా ఆరోపణలున్నాయి ఐతే నిన్న ఓ వ్యక్తి దగ్గర ఐదువేల రూపాయలు లంచం తీసుకుంటుండగా రెడ్హాండెడ్గా పట్టుబడ్డాడు వెంటనే అరెస్ట్ చేసాం ఆరోపణలన్నీ అవినీతికి సంబంధించినవే ఇంకా ఏమైనా వివరాలు కావాలా ?" కరకుగా వుంది ఇన్స్పెక్టర్ గొంతు

"రాజు అలాంటి వాడు కాదు చాలా మంది పేదవాళ్ళకి సహాయం చేసాడు అవినీతి, లంచగొండితనం వంటి ఆరోపణలు వాడి మీద రావల్సినవి కావు " మూర్ఖంగా అంది సరస్వతి ఇన్స్పెక్టర్ చిన్నగా నవ్వాడు

"ఆ ఆరోపణలన్నీ కోర్టులో ఋజువౌతాయి నిన్న లంచం తీసుకుంటుండగా రెడ్హాండెడ్గా పట్టుబడ్డవాడు నిజాయితీ పరుడెలా అవుతాడమ్మా ?" అన్నడామె కళ్ళల్లోకి సూటిగా చూస్తూ

వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు

సరస్వతి అక్కడే వున్న కుర్చీలో కూలబడిపోయింది ఆమె కళ్ళ ముందు తన ఆశలతో, ఆశయాలతో కట్టుకున్న పెద్ద భవనం పేకముక్కల్లా కూలిపోతున్నట్టు అన్పించింది 'రాజు ఐదువేల రూపాయిల లంచం తీసుకోబోతుండగా పట్టుబడ్డాడా ? అబద్ధం అలా జరగడానికి వీల్లేదు ఎంతో పదిలంగా తను పెంచి పెద్ద చేసిన రాజు అలాంటి పనులు చేయడు తనకి తెలియకుండా యింతకాలం అంత క్రూరమైన విషయాలు రహస్యంగా వుంచగల్గేవాడు కాదు తనకంత ద్రోహం చేయడు '

'కాని ఆ రోజు ఆ గోపాలరావు చెప్పిన విషయమేమిటి ? రాజు క్రింద పని చేస్తున్న గుమాస్తా వెయ్యి రూపాయలు అడిగాడని అది రాజు చేయించిన పనేనా ? . మరి తను ఆ విషయం చెప్పినప్పుడు

వెంటనే ఆ ముసలాయనకి సహాయం చేసేడే ? ... బహుశ తను చేస్తున్న పాడుపనులు బయట పడకుండా వుండడానికి తన దగ్గర నాటకం ఆడాడేమో ?..'

కళ్ళు తిరుగుతున్నట్లనిపించి, కుర్చీలోంచి లేచి, నెమ్మదిగా మంచం వాల్చుకుని పడుకుంది సరస్వతి ఆమె ముందున్న ఆబ్జక్ట్స్ అన్నీ గిరగిర తిరుగుతున్నాయి. జ్ఞానం వచ్చాక ఎప్పుడూ కంటి తడి పెట్టని సరస్వతి కళ్ళనించి నీళ్ళు జలపాతాల్లా కారుతున్నాయి తన బ్రతుకులో భాగంగా, తన ఆశగా, తన భవిష్యత్తుగా పెంచి పెద్దచేసిన రాజా తన కింత ద్రోహం చేస్తాడా ? .

చేతులకి బేడీలు బిగించి, పోలీసులు రాజాని తనకెదురుగా తీసుకొని నిలబెడితే వాడినేమన గలదు? వాడ్ని వాడితండ్రి నుంచి వేరుపరచి నందుకు క్షమాపణ చెప్పుకుంటుంది. అంతే.

ఎంతో బలహీనంగా ఫీలయింది సరస్వతి. లోకమంతా ఓకటి, తనొక్కతె ఒకటి, అన్పించింది. తనకు కన్పించేదంతా అబద్ధం అనించింది. ఆ అబద్ధాలవెనుక దాక్కున్న నిజాలంటే భయం వేసింది

మరుక్షణంలో సరస్వతి కళ్ళకి హేమ కన్పించింది ఆమెలో మళ్ళీ ఆశ చిగిర్చింది. లేచివెళ్ళి ముఖం కడుక్కొని హేమకోసం ఎదురుచూస్తూ నిలబడింది.

* * *

"రాజా, ఏమిటాలోచిస్తున్నావ్? . యిలాంటి వన్నీ మామూలేనోయ్!. . అంత సీరియస్‌గా తీసుకోకు ." అంటూ విస్కీ రెండుగ్లాసుల్లోకి వంచి, ఐస్ ముక్కలు వేశాడు మోహన్. మోహన్ రాజాకి సహోద్యోగి

ఆ సాయంత్రం కోర్టులో హాజరు పరిచారు రాజాని. అరగంట విచారణ తర్వాత రాజాకి బెయిల్ మంజూరైంది. వెంటనే మోహన్ దగ్గరకొచ్చాడు

"ఈ విషయం ఏమాత్రం ముందుగా తెల్సినా ఏదో విధంగా మేనేజ్ చేసేవాడ్ని–" అన్నాడు రాజా గ్లాసులోని విస్కీని గొంతులో పోసుకుని.

"అయిపోయిందేదో అయిపోయింది. ఇప్పుడైనా అయిదువేలో, పదివేలో వాళ్ళముఖాన పారేస్తే కేస్‌వీక్ చేసేస్తారు. నిన్ను నిర్దోషిగా కోర్టు ప్రకటిస్తుంది. దానిగురించి బాధపడకు!" మోహన్ ధైర్యం చెప్పాడు

మరోపెగ్ గొంతులో పోసుకుని, లేచి నిలబడ్డాడు రాజా. అతనిముఖం ఎర్రగా కమిలిపోయింది. జుట్టు చిందర వందరగావుంది పాంటు, షర్టు మాసిపోయాయి.

"పోలీసులు మీ యిల్లు సోదా చేసిన విషయం, అక్కడ వాళ్ళకేమీ దొరకని సంగతి తెలుసానీకు?" మోహన్ ప్రశ్నకు సమాధానంగా "తెలుసు" అన్నాడు రాజా.

'ఇప్పుడు యింటికి ఎలా వెళ్ళగలడు తను?' రాజాని వేధిస్తున్న ప్రశ్న అది 'ఇంత జరిగాక అమ్మకి తనముఖం ఎలా చూపించగలడు? యింత కాలం యిలాంటివేవీ తెలియకుండా దాయగలిగినా, యిప్పుడు అవన్నీ చాలా అసహ్యకరమైన పరిస్థితుల్లో బయటపడ్డాయి అమ్మని తనిక ఒప్పించలేడు'

మోహన్ వైపు నిస్సహాయంగా చూసాడు రాజా

'తన పతనానికి కారణం స్నేహితులేనా? కాకపోవచ్చు తన బలహీనతలు కావచ్చు అమ్మ తనకు వుద్బోధించిన వాటిని నిజాయితీగా తను నమ్మి వుండకపోవచ్చు తన నెత్తుటిలో తండ్రికున్న భాగం ప్రభావం కావచ్చు తనకలవడ్డ దురలవాట్లు కారణం కావచ్చు తాగుడు వ్యభిచార మీ్మద అయ్యే ఖర్చుల కోసం కావచ్చు

"అసలు తనకీ దురలవాట్లెలా అబ్బాయి? తనలో తను పెంచుకున్న ఒంటరితనంవల్ల కావచ్చు అకారణంగా తను తనకి, తల్లికి మధ్య దూరం పెంచుకోడంవల్ల కావచ్చు. తనలో అంతర్గతంగా వున్న తండ్రి ప్రతిరూపంవల్ల కావచ్చు" బాక్ టు స్క్వేర్ ఒన్

"మోహన్ ఒక్కసారి యింటికి వెళ్ళొస్తాను నీ స్కూటరియ్యి ! "

"ఇంటికా ?. యిప్పుడా ? రేపు వెళ్ళచ్చు లేవోయ్ !"

"లేదు మా అమ్మని చూడాలి మా అమ్మకి చెప్పాలి – యిదంతా ఓ పెద్ద నాటకమని, నేనంటే

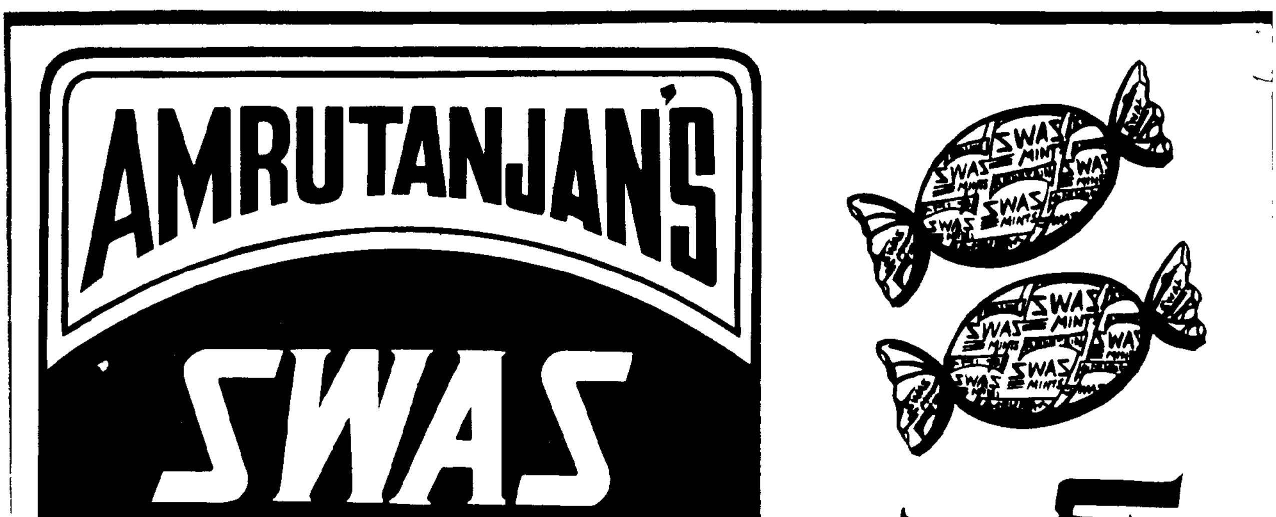

కొత్త గొంతులు

టి.యల్. కాంతారావు

"నేను ఏం రాస్తున్నానో నాకు తెలుసు.
నే నెందుకు రాస్తున్నానో నాకు తెలుసు. అది ఈ రచనలో మీక్కూడా అనిపిస్తే 'ఐతే నేమూ పర్లేదన్నమాట' అని మురిసిపోతాను." - రేవతీదేవి.

'నా లోపల బాధలు నా వెలుపలి క్షత జగత్తు ఆక్రోశించిన కరుణా బీభత్సరవాలు' అన్నాడు తిలక్. రేవతీదేవిగారి మానసిక అంతర్ ప్రవృత్తికీ, బాహిరమైన సామాజిక ఆలోచనా విధానానికీ 'శిలాలోలిత'లోని ఖండికలు నిదర్శనాలు. భాష, భావన పరిపుష్టంగా ఉన్న వ్యక్తికి తన భావ ప్రకటనకు రచన వాహిక అవుతుంది. కేవల భావ ప్రకటన కవిత్వం కాదు. ఆలోచనాత్మక కళారూపం కవిత్వం. రేవతీదేవిగారు తనదైన అస్తిత్వంకోసం తపనపడిన కవయిత్రిగా కనబడుతుంది. సమాజపు అతి సాధారణమైన నీతి, నియతుల సంకెళ్ళలో స్వేచ్ఛాకాంక్షితమైన అస్తిత్వం ఇమడదు. అప్పుడే సంఘర్షణ. ఆ సంఘర్షణలోంచి పుట్టినదే ఈ కవితలు. ఈవిడ కవిత్వం కోసమే కవిత్వం రాయలేదు. తనను మినహాయించిన సమాజంకాని, సమాజాన్ని మినహాయించిన తను కాని రేవతీదేవిగారి కవిత్వ లక్ష్యం కాదు.

వానచినుక్కీ, ఎండపొడకి, చిరుగాలికి, పరిమళానికి ద్రవించే హృదయం ఆమెది. అస్తవ్యస్తపు సమాజ జీవితంలోంచి తన అస్తిత్వాన్ని అన్వేషించుకుంటూ మంచులో తడిసి, వెన్నెట్లో మెరిసి, మౌనముద్రాంకితయైన రస యోగిని ఆమె.

మనసు, మనిషీ రెండూ వేరై దారి గోదారి కాగా ఈ సమాజంలో మనసు శిలా సదృశమైనప్పుడు నిష్పూచిగా జీవించే వ్యవస్థలో మనిషి తనను తను వెతుక్కునే, గుర్తించే ప్రయత్నంలో ఎంతో వేదన, తపన, అశాంతి; వాటికి ప్రతిరూపమే ఈమె కవిత్వం. అంతం కాని జీవితం, తొందరగా అంతం కావాలనీ వాంఛిస్తూ, నిస్పృహ, ఒంటరితనంతో, నిజాయితీకై, స్వచ్ఛతకై, స్వేచ్ఛకై అటు దేవుడితోనూ, ఇటు మనిషితోనూ రాజీపడలేని మనస్తత్వం గల కవయిత్రి ఈమె. మనిషి మరలా గమనిస్తున్నప్పుడు జీవితానికి అర్థం ఉండదనీ, జీవిత యాథార్థ్య సాఫల్యానికి ప్రయత్నిస్తే సంఘంతో పోరాటం తప్పదనీ, సంఘం కంటె వ్యక్తి వ్యక్తిత్వం గొప్పదనీ, తానంగీకరించని నియమాలు తనకు వర్తించ కూడదనే స్వేచ్ఛా పూరిత వ్యక్తిత్వపు అస్తిత్వ వాదం ఈమెది.

"ఇంతకీ నేను పుట్టిందెప్పుడు
పుట్టినపుడు పుట్టినట్లా
చైతన్యం చినప్పుడు పుట్టినట్లా
చైతన్యం చినవాడు తొలిసారి ఓడిపోయాను
అప్పటినుంచీ నిత్యం ఓడిపోతూనే ఉన్నాను
ఐనా
నన్ను ఓడిస్తున్న వాళ్ళెవ్వటికీ
నన్ను గెలుచుకోలేరు

ఇది నా ఓటమిలోని
నా గెలుపు."

బహుశా ఇందు చేతనే నేమో కవితా సంకలనానికి 'శిలాలోలిత' అని పేరు పెట్టింది. మొక్కలు, పశువులు, శరీరాలు, చివరకు మనసులు కూడా ఎండిపోయిన సమాజంలో "మనిషికి తప్ప మరే ప్రాణికి నటించటంరాదు" కనుక మానవ జన్మ మహోత్తమమైనదని వెక్కిరింతగా చెప్పటంలో ఈ వ్యాపార సమాజం పట్లా, ఈ వ్యాపార జీవితం పట్లా రేవతీ దేవిగారి దృక్పథం అర్థం అవుతుంది.

ఈ నాగరికత, ఊపిరి, దేహం, ఆత్మ, గమ్యం సమస్తమూ డబ్బేనని, సంస్కృతి, విజ్ఞానం, వ్యాధులూ, చివరకు సత్యం, శివం, సుందరం డబ్బేనని నిర్ద్వంద్వంగా ఈమె కవిత నిశ్చయించింది. ఈ డబ్బు నాగరికతను తిరస్కరించి స్వచ్ఛతలోకి, పవిత్రతలోకి, మానవత్వంలోకి, స్వీయాస్తిత్వంలోకి పయనించాలని ఈమె ఆశ.

ఎవరికీ తెలియని సౌందర్య రూపాలను చూడాలని, నాదస్వరాలను వినాలని, స్నిగ్ధత్వాలను స్పర్శించాలని, పరిమళాల గాఢత్వాలను పీల్చాలని, రుచుల కమ్మదనాలను చవిచూడాలని, అనురాగ మానసాన్ని అద్వైతించుకోవాలనే ప్రత్యేక తపన ఈమెది. అట్లా అని కేవలం తన వైయక్తిక అస్తిత్వమే సర్వస్వమని మిగిలిందంతా శూన్యమనే భ్రమకాదు ఈమెది.

"అన్యాయాల్లేని అక్రమాల్లేని
దోపిడీలేని దగాలేని
అమానుషాల్లేని, అవమానాల్లేని
సామాజిక వ్యవస్థకోసం
మనిషి మనిషిగా బ్రతకటానికి
కావాల్సినవన్నీ అందరికీ సమకూర్చే
సామాజిక వ్యవస్థకోసం."

ఉక్కు శిశువుల్ని ఆవాహన చేస్తున్నది ఈమె. తనేమిటో తను సంపూర్ణంగా తెలుసుకోకుండానే, తన దైనదేదో తాను పొందకుండానే, రసజ్వలిత దాహంతో, సాంద్రలాలసా తప్త వేదనాస్తిత్వంతో ఈ లోకాన్ని వదిలేసింది శ్రీమతి రేవతీదేవి. ★

పడనివాళ్ళు నామీద పన్నిన కుట్ర అని; తొందరలోనే యీ మబ్బులు తొలగిపోయి అంతా క్లియర్ అయిపోతుందని..." అంటూ విస్కీ గ్లాసులోకి వంచుకుని మరో గుక్క మింగాడు. స్కూటర్ కీస్ తీసుకుని బయల్దేరాడు.

"ఎక్కడికి వెల్తున్నాడు తను ?... నిజంగా అమ్మని చూడడానికేనా ? యిదంతా అబద్ధమని చెప్పడానికేనా ?... కాదు. ఇదంతా అబద్ధమని చెప్పలేడు. అమ్మకి అంతా తెలిసిపోయి వుంటుంది... అమ్మకి తన ముఖం చూపలేడు... అమ్మ చూపుల్ని భరించలేడు... తన జీవితం గురించి అమ్మ కట్టుకున్న ఆశల భవంతుల్ని పునాదులతోసహా పెకలించివేశాక, యింకా ఆమె ముందెలా నిలబడ గలడు తను ?... ఏ ఆశయాల కోసం అమ్మ నాన్నని వదిలి, తన శ్రమతో పిల్లల్ని తన కనుగుణంగా పెంచుకుందో, ఆ ఆశయాలను నిలువునా హతమార్చాక, యింకా ఏ ముఖం పెట్టుకొని వెళ్ళ గలడు ఆమె దగ్గరకి ?... నో... నో..."

స్కూటర్ వేగంగా పోతోంది. నలభై నించి అరవైకి, అరవై నించి ఎనభైకి వేగం పెరిగింది. వచ్చేపోయే వాహనాల్ని లెక్క చేయకుండాపోతున్నాడు.

"ఇంటికి వెళ్ళి అమ్మ కాళ్ళమీదపడి క్షమాపణ కోరుకుంటే ?... అమ్మ క్షమిస్తుంది. చేసిన తప్పుల్ని క్షమించడంలోనే దైవత్వ ముందంటారు. అమ్మ తప్పకుండా క్షమిస్తుంది. ఈ నకిలీ జీవితానికి, యీ బురద బ్రతుక్కి స్వస్తి చెప్పచ్చు... కాని... తనలో అంత నిజాయితీ, అంత ఆత్మవిశ్వాసం వున్నాయా ?... మళ్ళీ అమ్మకి 'నీ కొడుకు నువ్వాశించినట్లు గొప్పవాడౌతాడమ్మా ! మనిషిలా తలెత్తుకుని బ్రతుకుతాడమ్మా' అని ఆశలు కల్పించి, అందులో మళ్ళీ ఓడిపోతే ?... నో...నో... అమ్మకి తన ముఖం చూపలేడు... తలెత్తి ఆమె కళ్ళల్లోకి చూడలేడు..."

మరో నిముషంలో — ఎదురుగా వేగంగా వస్తున్న లారీకి ఎదురుగా — వెళ్ళిపోయాడు.

ఇక తల్లికి తన ముఖం ఎలా చూపించాలా అన్న దిగులు లేదు రాజుకి. ఆ ముఖం లారీ చక్రాల క్రింద పడి ముక్కలు ముక్కలై పోయింది. ★